

Cristina Battocletti: Vem, da nič več ne bo tako, kot je bilo doslej. Vse nas bo bolj strah. Tako krhki smo, goli. Gola masa, in ne več bogovi, kot se nam je dozdevalo še pred mesecem dni.

Dario Maestriperi: Jasno mi je, da bo v aprilu še huje kot v marcu, in bojim se, da bo maj grozljiv. To je naša resničnost. Ob večerih spijem nekaj kozarcev vina preveč, tako vsaj malce preženem dolgčas, zrahljam tesnobo. Tako rad bi maja ali junija šel v Rim, a ne vem, ali mi bo дано ...

● Barcelona

● Beograd

mitev, diskriminacij in nasilja, ki povzročajo nevidne smrti.

Druga misel, ki me preganja te dni, je skrb za naše vesplošno okrevanje po koronakrizi. Ostati doma, da se zaščitimo pred virusom, ne zadostuje. Že zdaj je treba spremeniti naše navade: treba je spremeniti način razmišljanja, zavreči nepotrebne stvari ne samo iz naših domov, ampak tudi iz naših glav. Tudi nepotrebni grenkih spominov, ki bi nas utegnili paralizirati, kontraproduktivnih strahov, predsodkov in diskriminacij, patriarhalizmov, homofobij in mizoginij. Vse to nosimo v sebi. Prej ko se bomo znebili nepotrebne navlake, prej bomo lahko začeli novo življenje po koronavirusu. Seveda ne bo enako. Zaprta si, da tvoje življenje nikoli več ne bo moglo biti takšno, kot je bilo pred tem. Seveda bo skušalo, predvsem v ekonomskem smislu, nadoknaditi vse zamujeno, a ne bo enako.

A kaj je treba storiti, da bo boljše, prijaznejše, solidarnije, bolj človeško? Zagotoviti enakopravnost, odpraviti diskriminacije, nasilno tekmovalnost, nepotrebne meje, ki jih gradimo med nami in v glavah, ki so doslej omogočale, da je bilo toliko nevidnih socialnih smrti. Ne dovolimo, da se bodo ponavljale. Ko mine koronakriza, bo priložnost, da se za vse to resnično zavzamemo.

Tako krhki smo, goli

CRISTINA BATTOCLETTI,
italijanska pisateljica in urednica, MILANO

Že mesec dni smo zaprti v stanovanju in toliko časa je minilo tudi, odkar so zaprli šole. Sprva sem vest sprejela z začudenjem: bila sem v Berlinu, na filmskem festivalu. Ravno sem bila pri kraju z enim od intervjujev, ko je v telefon priletelo sporočilo: šole se zapirajo. V urah, ki so sledile, so vesti od doma postajale vse bolj alarmantne. Zgrabil me je strah, da ne bom mogla k hčerka, popoldne sta mi med tipkanjem članka, bila

sem že pozna, roki začeli drgetati. Še istega večera sem se z zadnjim letom vrnila v Italijo.

Ko smo pristali na Malpensi, sem, drugače kot sicer, sedla v taksi in ne na vlak. Kakšna ironija, taksist je med vožnjo do mesta ves čas kašljal. Na ulici, kjer sem izstopila, se je sprehajala ženska, masko si je z obraza umikala vsakih nekaj sekund, da je lahko globoko povlekla dim cigarete.

Dekleti ste bili pomirjeni in obenem veseli, naenkrat sta bili sredi nepričakovanih počitnic. Ob jutrih sem s podzemno železnico odhajala v službo, se srečevala z ljudmi. Vse se je zdelo preprosteje, hitreje sem prišla do avtomobilov za dnevni najem, ljudje so se zdeli prijaznejši, nekako osvobodjeni dolgotrajnega stresa.

V pogovorih s prijatelji pisatelji ali ljudmi iz sveta gledališča smo v šali postavljali hipotezo, da gre za zaroto, način, kako utišati Milano, najbolj evropsko in laično mesto v Italiji, kjer se gremo kulturo in umetnost z resnostjo in ne z lažnim zanosom, kamor se na visokokakovostne univerze vpisujejo študentje z vsega sveta. Kmalu so zaprli gledališča in kinodvorane. Naenkrat sem imela čas brati, nadaljevala sem pisanje knjige, še vedno sem dvakrat na teden odšla na redakcijo časopisa, a postavljati sem ga začela od doma. Lahko sem nadzirala dekleti, jima pomagala pri solskih nalogah.

Potem so mesto zaprli. Dvanajst ur me je preganjala odločitev, ali naj odrinemo v Gra-dež, na jadransko obalo, kjer ima moja mama hišo. Tam bi se lahko puncu podili okrog. In podila bi se tudi jaz. Kajti resnična težava je v meni, ki sem odrasla divje in še danes ne zdržim brez hoje v hribe ali ob morju. Gre za potrebo, ki mi je ni uspelo docela potlačiti niti v Milanu, a jo premagujem samo zato, ker imam tako rada svoje delo. Nisem šla v Gra-dež, ne bi uspelo ne meni brez partnerja ne dekletoma brez njunega očeta.

Potem so se pojavile težave učenja na daljavo, platforme se kar naprej sesedajo, ni najbolj

jasno, kakšnemu redu naj sledijo. In tu je tudi čisto domači red, ki ga je bilo treba vzpostaviti: dovolj celodnevne posejanja v pižamah, jutraj se je treba umiti in obleči, telovaditi, brati, skupaj pripraviti kosilo, ustvarjati. In učenje, seveda.

Lepo je biti skupaj. Samo mene tu in tam popade histerija. Težko je biti za vse sam, služba, dom, gospodinjstvo, mirjenje deklet in delo z njima za šolo. Pomanjkanje druženja z ljudmi, ki jih imam rada. Še dobro, da ob jutrih v moj telefon priletijo zabavni videi, ki so, kot je rekel igralec Paolo Rossi, nekakšna nova oblika neorealizma.

V trgovini stojim za blagajno, ko se pri delikatesi s pestmi spoprime urejena moška.

Obroč okoli nas je zdaj še tesneje zategnjen, nikamor ne smemo, vse je zaprto. Tudi *flash-mob*, ki nam je radostil srca z balkonov, se je umaknil.

Pišem, gledam stare filme, ampak večino časa sem neproduktivna, kot v času otroštva. Poročil več ne gledam. Ko sem čisto na robu in ne zmorem več, sanjam, kako v Gra-dežu, zunaj sezone, ko je nebo sivo in modro, polno oblakov, polagam stopala na pesek in zdi se, kot da drsim v čas Avstro-Ogrske, v čas, ki mi ga ni bilo dano živeti. Sanjam, kako se sprehajam sama, ker mi je tako najljubše. Potem se ustavim in slikam. Vem, da nič več ne bo tako, kot je bilo doslej. Vse nas bo bolj strah. Tako krhki smo, goli. Gola masa, in ne več bogovi, kot se nam je dozdevalo še pred mesecem dni.

Poročilo o napredku

LAURA ALBERT, ameriška pisateljica,
scenaristka in producentka, SAN FRANCISCO

Sedim v nečem, čemur se reče naslanjač za mame, ima obliko bejbolske rokavice. Ko se moje telo spušča v mehko turkiznega velurja, občutim enako olajšanje, kot ga verjetno lovilec, ko bejbolska žogica pristane zunaj igrišča. Partner mi v naročje nežno položi

sina, da ga podojim. Mali se z glavico, še napol v snu, zažene v levo dojko. Medtem ko se prilepi obme, na uho položim slušalko in jo pridržim z ramenom: z rokami pestujem otroka in se zazrem v žive, hitro premikajoče se barve utišane tv-sprejemnika. »Ne, babi, ni kot francoska voda Evian. Avian, kot ptice – piščanci, babi!« pojasnujem. »S ptičev se prenaša na ljudi,« razložim. Odkakšna se ... vem, ko se ji kaj zagnusi, neizrečeno oblikuje v nemi obup in kljubovanje. »Babi, vem za špansko gripo, zaradi nje je umrlo več ljudi kot v drugi svetovni vojni ... Saj vem!« Od sinove glavice umaknem nadlaket, instinktivno zarije prstke še globlje vame, da bi iztisnil vsako kapljico.

Novice, ki si jih podajava po slušalki, se ujemajo s prizorom na televiziji: zdravniki in uradniki, sivo resni za govorniškimi puliti in ob njih; zdravstveno osebje, ne več v disko srebrnih astronautskih oblekah, ampak v snežno belih, skače v reševalna vozila; telesa pacientov, zavita v mehke zelenomodre odeje. Ljudje z maskami, rokavicami, široko razprtih oči pred neznanim terorjem.

»Seveda lahko še vedno jemo piščančjo obaro. Ja, ja, ja ...« kimam njenemu seznamu stvari, ki jih še lahko počne. In tistim, ki jih ne. »Ne vedo!« končno zakričim. »Rada te imam, ampak zdaj bom prekinila, babi.« Preden odložim, še zaslišim njene grlene flegmatične *Der eibshter zul shomer umatzil zayn*.

Da. Da. Da.
Vrata se odpirajo s komolci, površine prebrisuje z dezinfekcijskimi robčki. Iz trgovin se prinašajo nove zaloge.

Ves čas si umivamo roke in obišče nas lahko samo kdo iz ožjega kroga ljudi.

»Ko ima hudič mlade ...« me spomni moja mama. Nehamo spremljati poročila.

Sinovega očeta vprašam, kako naj pred to gripo obvarujem najinega malčka. Dovoljkrat je slišal babičina ravnodušna povzdigovanja, s prstom pokaže v zrak in izgubiva se v nemočni smeh.

Krzysztof Charamsa: Ostati doma, da se zaščitimo pred virusom, ne zadostuje. Že zdaj je treba spremeniti naše navade: treba je spremeniti način razmišljanja, zavreči nepotrebne stvari ne samo iz naših domov, ampak tudi iz naših glav.

Srdan Golubović: Razmišljam o tem, ali se je mogoče česa naučiti iz vsega tega. O pohlepu pa tudi o solidarnosti in empatiji. Morda pa bomo po vsem tem postali boljši ljudje. Vsaj malce. Če se to ne bo zgodilo, je naš konec zelo blizu.

Malček ima danes dvaindvajset let, zadnje leto je na kolodzu in maja ne bo podelitve diplom. Živi sam v majhnem stanovanju na drugi strani države. Moje matere in babice ni več med živimi. Nista umrli zaradi gripe, virusa.

Sinu sem po pošti poslala rokavice, zaščitne maske, tablete cinka in ga prosila, naj vendar poje nekaj piščančje juhe. A ni tako previden, kot bi si želela, in se je lotil samo pastil. »Spominim se jih,« se zasmije v telefon. V ozadju slišim glasbo, ki jo ustvarja. »Vem, kaj mi je storiti,« me pomiri. Opazoval nas je, kako smo vrata odpirali s komolci, si kar naprej umivali roke, bili ... previdni. Njegov oče je igral na kitaro, skladala sva pesmi. »V tistem času si napisala svojo prvo knjigo,« me spomni. Ja, ja, ja. Pogosto je počival v zavetju mojega naročja, nedaleč od tipkavnice, in tako je nastal roman. »Spal sem kljub tvojemu tipkanju.« Ja, ja, si. »Morda me zato tipkanje še vedno uspa.« Hecno. »Samo previden bodi.« »Mama ... Saj vem.« Noro je. »Ampak jaz pa ne bom. Posnel sem nekaj glasbe, si kupil zvezek za besedila ... Si v redu? Pišeš?« Tako trde, suhe dlani imam. Zasmjeva se. »Tega se spominim ...« pove. Ne spomni se, kakšnega okusa je zemlja. Bil je tiste vrste otrok, ki po igri v blatu prstov ni porival v usta. Dojila sem ga do njegovega četrtega leta. Zaradi imunosti.

Moj oče je star 86 let, bil je pomočnik ravnatelja v eni od osnovnih šol v New Yorku. Občasno še vedno kaj dela. Nima ne mask ne rokavic. Ko ga poslušam po telefonu, v ozadju nenehno brni televizija. »Na tisti premični postelji, pozabljeni na bolnišničnem hodniku, bi lahko ležal jaz,« reče narejeno šegavo, nato pa se odkaslja na isti način, kot se je nekoč babica. »Grozno, če pristaneš tam,« reče. Seveda je šel ven, brez maske, brez rokavic, tako kot njegov vnuk. »Kako je Trev?« vpraša. Ima dober imunski sistem, tako kot ti, odvrnem. »Nič ne ve ...« nadaljuje. »Oče, morda bi bilo bolje, da ne gledaš televizije. Der eibeshter zul shomer umatzil zayn,« zrecitiram nekaj iz daljne preteklosti. Vem, kako drugače se zas-

meje, ko ga kaj preseneti. »Uau,« počasi dahne. Kaj pomeni? »Naj nas Oni nad nami varuje.« Hebrejščina ali jidiš? »Oboje,« se spet zasmije. »Tako je govoril moj oče, ko si bila še otrok in nismo vedeli, ali ti bo vročina, ves čas blizu 40, po nekaj dneh končno začela padati.« »Spominim se,« mu rečem, »tega se dobro spominim.«

Ne obstaja nič vmesnega

SRDAN GOLUBOVIĆ,
srbski režiser in producent, BEOGRAD

Vedno sem imel rad filme o koncu človeštva. Filme o apokalipsah. Nekaj je v njih, kar me neznansko straši in privlači obenem. Konec in po njem nič, praznina. Danes sem se sprehajal po ulicah svojega mesta. Zdelo se je kot mesto iz takšnih filmov. Zgodila se nam je sodobna apokalipsa, uspelo nam jo je priključiti. Potem sem stal na terasi, pil kavo, opazoval padanje letošnjega prvega snega in razmišljal, zakaj se nam je zgodila ta grozljiva tragedija.

Razmišljal sem o pohlepu, edini ideologiji današnjega sveta. O tem, da nas je prav slednja pripeljala do tega stanja. O času, v katerem živimo, ki nas deli na bogate in revne, zmagovalce in poražence. Ne obstaja nič vmes.

Včeraj sem bral članek, da je bilo od izbruha koronavirusa v ozračje izpuščenega 25 odstotkov manj ogljikovega dioksida, da je, odkar se je ustavilo delovanje težke industrije, planet čistejši in bolj zdrav. Voda beneških kanalov je kristalno čista in po mnogih letih so se v njej znova pojavili delfini. Fotografija, posneta iz vesolja, je pokazala, da je naš planet lepši, ko smo ljudje v osamitvi, karanteni. Kot fotografija pljuč, pred koronavirusom in po njem. A je ravno obratno.

Na knjižni polici gledam platnico Pekičeve *Stekline*, zdaj jo vsi berejo. Tudi tisti, ki sicer sploh ne berejo. Razmišljam o tem, ali se je mogoče česa naučiti iz vsega tega. O pohlepu pa tudi o solidarnosti in empatiji. Morda pa bomo po vsem tem postali boljši ljudje. Vsaj malce. Če se to ne bo zgodilo, je naš konec zelo blizu.

Brca v dimlje

DARIO MAESTRIPIERI, italijanski biolog, primatolog in profesor, NEW YORK

Združino sem zaprt v našem njujorskem stanovanju, postajam nor. Tolažim se, da je za zdaj vse naše trpljenje zreducirano na dretje enega na drugega. Odgovoren sem za nabavo v trgovini in kuhanje. Moje profesorsko delo na univerzi je popolnoma zastalo, niti pišem ne, ne morem. Preveč spremljam dogajanje na televiziji, kaj se dogaja v ZDA in Evropi, predvsem v Italiji. A tudi drugod: Španija, Francija in ZDA imajo že zdaj več smrtnih žrtev kot Italija pred uvedbo karantene.

V Sohu pred dragimi trgovinami postavljajo barikade, da bi jih zaščitili pred ropi. Prihajajo napovedi, stotisoči mrtvih, milijarde porabljenih ameriških dolarjev za zajezitev krize, milijoni ljudi, ki bodo ostali brez služb, ki bodo izgubili tudi možnost zdravstvene oskrbe in svoje domove. Vojska na ulicah. Grafi in diagrami povsod. Statistike.

Človeštvo je končno dobilo brco v dimlje. Občasno mi uspe, da se zatečem k poeziji, k W. H. Audnu in njegovih Gare du Midi, ko možki sestopi z vlaka »briskly to infect the city / whose terrible future may have just arrived«.

Jasno mi je, da bo v aprilu še huje kot v marcu, in bojim se, da bo maj grozljiv. To je naša resničnost. Ob večerih spijem nekaj kozarcev vina preveč, tako vsaj malce preženem dolgčas, zrahlijam tesnobo. Tako rad bi maja ali junija šel v Rim, a ne vem, ali mi bo dano ...

Zelena trava

PETER METTLER,
kanadsko-švicarski režiser, TORONTO

Pišem za pisalno mizo v osami svojega doma v Torontu. Vlada je razglasila izredno stanje in zaprla vse dejavnosti v

javnem življenju. Sem del te tihe rezistence, ki je zajela vse svet, medtem ko se trudi ustaviti ogenj, ki se bliskovito širi.

V nekaj pičlih dneh je biološko nevidna entiteta spravila svet na kolena, kjer prosi za milost. Imamo veliko priložnost, da razmislimo, kako naprej, ko bo požar pogasjen, ko se bomo lahko spet skupaj igrali na prostem – v našem skupnem domu. Izkoristimo torej poglabljajoča se spoznanja, da pazimo na življenje svojega okolja, namesto da bi ga počasi, nezavedno ubijali – in s tem tudi sebe.

Protislovno, a globalno smo medsebojno povezani s krhko tehnologijo podob in zvoka, žic in pulzov. Te stvari postajajo vse bolj del naše biologije, naše narave. Primeren čas torej, da razmislimo, kako naprej, ko bo požar pogasjen, ko se bomo lahko spet skupaj igrali na prostem – v našem skupnem domu. Izkoristimo torej poglabljajoča se spoznanja, da pazimo na življenje svojega okolja, namesto da bi ga počasi, nezavedno ubijali – in s tem tudi sebe.

Imam se za srečnega, saj sem že nekaj mesecev prisiljen čepeti doma in montirati filmsko serijo. Še dosti dela je pred mano, pregledovanje vzame čas. Še pred nekaj meseci sem bil v velikem resničnem svetu, se shajal z ljudmi in jih spraševal, kaj jim pomenijo besede, da je »trava na drugi strani vedno bolj zelena«. Pomen teh besed se lahko zelo razlikuje, glede na pogled in kulturo posameznika. Zdjaj ko je naš mrzlično delovanje prekinjeno, imamo priložnost, da se zamislimo, ustvarimo boljše življenje. Da gojimo vrtove – znanosti, skupnosti, tehnologije in zemlje. Da naredimo in ohranimo travo zeleno. ●

Ves svet je kakor – naslov pesmi Srečka Kosovela